

17.08.2018

POL-2018-21089

Jakelun mukaan

Poliisihallituksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa

Valtiovarainministeriö on pyytänyt viiteasiakirjalla Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa. Esitys on henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia (HE 31/2018) täydentävää erityislainsäädäntöä. Esityksessä huomioidaan nykyiseen lakiin verrattuna eräät kansalliset erityisesti Tullin rikostorjuntaa sekä tulli- ja verovalvontaa koskevat tietojen käsittelytarpeet.

Valtiovarainministeriön tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle syysistuntokaudella 2018 siten, että se käsiteltäisiin mahdollisimman samanaikaisesti poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskevien lakiehdotusten kanssa.

Poliisihallitus pitää ehdotuksia kannatettavina ja lakien samanaikaista käsittelyä tarkoituksenmukaisena. Viranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon kannalta on tärkeää, että Tullin henkilötietosäännökset pyritään saattamaan yhdenmukaisiksi erityisesti poliisin ja rajavartiolaitoksen uudistettavina olevien vastaavien säännösten kanssa.

Poliisihallitus lausuu koko poliisihallinnon puolesta. Lausuntoon on sisällytetty myös valtiovarainministeriön erikseen keskusrikospoliisilta pyytämä lausunto.

1 Rekisterinpito

Hallituksen esitysluonnoksen 6 ja 35 pykälien perusteella pääosa tällä hetkellä poliisin rekisterinpidossa olevista poliisiasian tietojärjestelmän tiedoista (tuntomerkki-, kuulutus- ja turvallisuustiedot mukaan lukien) siirtyisivät kokonaisuudessaan Tullin rekisterinpitoon. Näin merkittävän muutoksen tarpeellisuutta ei ole ehdotuksessa perusteltu, eikä sen vaikutuksia arvioitu.

Poliisihallitus esittää, että nykyisin poliisin rekisterinpitoon tallennettavat poliisiasian tietojärjestelmän tiedot jatkossakin olisivat poliisin rekisterinpidossa. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan erityisesti

ehdotetun kaltainen tuntomerkkitietojen rekisterinpidon muutos on rikosperusteisten tuntomerkkitietojen osalta tarpeeton, koska pakkokeinolain nojalla taltioitujen tuntomerkkitietojen käsittelystä vastaisi jatkossakin esitutinnan yleistoimivaltaisena viranomaisena poliisi. Käytännön osoituksena poliisin roolista yleistoimivaltaisena esitutkintaviranomaisena, sekä keskeisimpänä rikostorjuntaviranomaisena on se, että poliisille on asianmukaisissa toimivaltuuslaeissa annettu eräänlainen yleiskoordinaatio ja otto-oikeus muiden esitutkintaviranomaisten käsiteltävinä oleviin rikosasioihin.

Keskeisten rikostorjunnallisten tietojen sirpaloituminen usean eri viranomaisen rekistereihin myös vaikeuttaisi rikostorjuntatyötä tarpeettomasti. Ehdotetun kaltainen muutos voisi aiheuttaa myös merkittäviä ja laajoja muutoksia tiedonhallintaan ja -luovutuskäytäntöihin, nykyisiin ja myös tuleviin poliisin tietojärjestelmiin, sekä näiden välityksellä myös tietojen tehokkaaseen yhteiskäyttöön.

Asiaan tulee jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota asianmukaisesti perustellen ja mahdollisten muutosten vaikutukset arvioiden. Yksi vaihtoehto olisi selkeyttää rekisterinpitovastuiden jakautumista lakiluonnoksen 35 §:ssä.

2 Teknisen valvonnan tietojen käsittely

Hallituksen esitysluonnoksen 11 §:n mukaan Tullilla on oikeus käsitellä henkilötietoja, jotka on saatu tullilain 5 luvun 28 §:ssä tarkoitetussa teknisessä valvonnassa. Pykälän mukainen henkilötietojen käsittely käsittäisi myös biometriset tiedot. Lisäksi henkilötietoja olisi oikeus käsitellä myös automaattisessa kasvojen tunnistuksessa rikosten ennalta estämiseen, selvittämiseen, paljastamiseen tai syyteharkintaan saattamiseen liittyvään toimenpiteeseen taikka pakkokeinon käyttöön.

Poliisihallitus pitää säännöstä tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna. On kuitenkin syytä korostaa keskusrikospoliisin lausunnossaan esittämää näkemystä siitä, että henkilötietoja tulisi voida käsitellä automaattisessa kasvojen tunnistuksessa myös muissa käyttötarkoituksissa, kuten niissä Tullille määrätyissä tehtävissä, joissa tarkoituksena on yleisen turvallisuuden ylläpitäminen. Tunnistekuvien kuuden kuukauden säilytysaika on myös lyhyt varsinkin rikostorjuntatarkoituksessa suoritettavassa käsittelyssä.

Pykälästä ja sen yksityiskohtaisista perusteluista ei myöskään käy selkeästi esille voidaanko biometrisiä tietoja käsitellä ilman sidonnaisuutta välttämättömyyteen. Asia on syytä jatkovalmistelussa täsmentää.

3 Yksittäisiä huomioita

Lakiluonnoksen 1 luvun 3 § yksityiskohtaiset perustelut puuttuvat kokonaan.

Luonnoksen 2 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohdassa sana tullirikosten on monikossa. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan muotoilun tulisi olla yksikkö muodossa yksityiskohtaisten perustelujen mukaisesti, sekä

momentin 2 kohtaa vastaavasti. Tällöin vastaisi myös poliisin vastaavaa säännöstä.

Luonnoksen 2 luvun 12 §:n 1 momentin 6 kohta jättää epäselväksi onko tarkoitus mahdollistaa yhteensopiva käsittely pelkästään kansalliseen turvallisuuteen liittyvän tehtävän suojaamiseksi, vai itse kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Poliisihallitus yhtyy keskusrikospoliisin näkemykseen tarpeesta säännellä matkustajatietojen käsittelyä poliisin vastaavien säännösten mukaisesti. Lisäksi on syytä korostaa, että 3 luvun 13 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen muotoilu "...sen estämättä mitä säädetään..." ei ole pelkästään informatiivinen, kuten säännöksen perusteluissa esitetään. Säännös ei myöskään ole yhdenmukainen poliisin vastaavan säännöksen kanssa. Asiaa on jatkovalmistelussa syytä täsmentää.

Poliisihallitus esittää, että 6 luvun 32 § 2 kohtaan rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisesta lisättäisiin havainto- tai tietolähdetiedot. Poliin vastaavan pykälän luonnoksessa on erikseen mainittuna havainto- tai tietolähdetiedot. Tällä pyritään varmistamaan kuuden kuukauden havaintotietojen ja ns. juttukohtaisten havaintojen samanlainen kohtelu tarkastusoikeutta käytettäessä. Samalla pyritään varmistamaan muussa kuin itse tietolähdetietojen käsittelytarkoituksessa (esim. rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen) käsiteltävien tietolähdetietojen (tietolähteen antamien tietojen) rajautuminen tarkastusoikeuden ulkopuolelle.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Tiedonhallintapäällikkö

Jari Råman

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 17.08.2018 klo 08:22. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Keskusrikospoliisin lausunto, POL-2018-21089, 10.8.2018

Jakelu

Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

Poliisihallituksen yksiköt

10.8.2018

POL-2018-21089

Poliisihallitus

Viite: Poliisihallituksen lausuntopyyntö 5.7.2018

Keskusrikopoliisin lausunto työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi**Keskusrikopoliisin lausunto****Tausta**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa sekä siitä johtuvat muutokset eräisiin muihin lakeihin. Lakia sovellettaisiin Tullin suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn.

Lain uudistaminen on osa laajempaa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden henkilötietojen käsittelyä koskevaa kokonaisuudistusta. Esityksessä huomioidaan Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin aiheuttamat muutostarpeet. Lisäksi esityksessä huomioidaan nykyiseen lakiin verrattuna eräät kansalliset erityisesti Tullin rikostorjuntaa sekä tullin ja verovalvontaa koskevat tietojen käsittelytarpeet.

Esityksen tavoitteena on saattaa Tullin henkilötietosäännökset yhdenmukaisiksi erityisesti poliisin ja rajavartiolaitoksen uudistettavina olevien säännösten kanssa sellaisissa tapauksissa, joissa Tullin toiminta on yhdenmukaista kyseisten viranomaisten toiminnan kanssa. Keskusrikopoliisi pitää lakiehdotusta kannatettavana, koska sen yhtenä tavoitteena on saattaa Tullin henkilötietosäännökset yhdenmukaisiksi erityisesti poliisin ja rajavartiolaitoksen uudistettavina olevien säännösten kanssa. Viranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon kannalta on tärkeää, että viranomaiskohtaiset henkilötietolait ovat keskenään mahdollisimman yhdenmukaisia.

Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

Keskusrikopoliisi pitää lakiehdotusta kannatettavana, koska sen pyrkimyksenä on saattaa Tullin henkilötietolaki vastaamaan kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia sekä muita henkilötietojen käsittelyyn kohdistuvia vaatimuksia. Lakiehdotuksen tavoitteena on myös saattaa Tullin henkilötietolaki mahdollisimman yhdenmukaiseksi poliisin ja rajavartiolaitoksen vastaavien säädösten kanssa, mitä Keskusrikopoliisi pitää kannatettavana, koska tarpeeton

kaksinkertainen ja toisistaan poikkeava sääntely heikentää viranomaisyhteistyön tehokkuutta.

1 luku: Yleiset säännökset

Keskusrikospoliisi pitää hyvänä lakiehdotuksen 3.1 §:n 1 kohtaa, jonka mukaan tullirikoksen estäminen kattaa myös jo aloitetun tullirikoksen keskeyttämisen.

Edellä mainitun pykälän 4 kohdassa määritellään tullirikoksen paljastaminen. Sen perusteella rikoksen paljastaminen on rajattu esitutkintalain (805/2011) mukaiseen esiselvittelyyn. Keskusrikospoliisi toteaa, että tietojen käsittelyn osalta paljastaminen on ymmärrettävä merkittävästi laajemmin kuin esitutkintalain mukainen esiselvittely. Näin ollen Keskusrikospoliisi kiinnittää huomion siihen, onko lakiehdotuksessa paljastamisen käsite määritelty riittävän laajaksi.

Luonnos sisältää voimassa olevaan lakiin verrattuna uusia määritelmiä. Vastaavaan poliisin henkilötietolakiehdotukseen sisältyy seuraavat määritelmät, jotka Keskusrikospoliisi ehdottaa lisättäväksi Tullin henkilötietolakiin: *Schengen-valtio, toimivaltainen Schengen viranomainen, Sirene-toimisto, Eurodac-asetus*. Lisäksi Keskusrikospoliisi esittää, niin kuin on poliisin henkilötietolakia koskevassa lausunnossaan (POL-2017-50998) esittänyt, että lakiluonnokseen lisätään soveltamisen helpottamiseksi ja selkeyttämiseksi määritelmät käsitteistä: *henkilötieto, henkilötietojen käsittely, tietojoukko sekä erityiset henkilötiedot*.

2 luku: Henkilötietojen käsittely

Ehdotetussa 7 §:ssä on säädetty henkilötietojen käsittelystä rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi. Lainkohdan 2 momentin 3 kohdan mukaan rikosten ennalta estämisen tai paljastamisen liittyvän toimenpiteen kohteena olevan henkilötietoja voidaan käsitellä kyseisessä tarkoituksessa. Toimenpiteiden kohteen kuvaus on siis yleisluontoinen, kun taas yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että kohdassa 3 viitataan Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 9 §:n 1 momentin ja pakkokeinolain 10 luvun 12 §:n mukaiseen tarkkailuun. Keskusrikospoliisi katsoo, että säännöstä tulisi tarkentaa vastaamaan yksityiskohtaisissa perusteluissa esitettyä.

Ehdotuksen 7 §:n 6 momentin mukaan Tulli voi käsitellä henkilötietoja myös sen arvioimiseksi, ovatko tiedot merkityksellisiä kyseisen säännöksen käyttötarkoitusten kannalta. Tietojen merkityksellisyys on arvioitava ja tarpeettomat tiedot poistettava viipymättä, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua niiden tallentamisesta. Keskusrikospoliisi huomauttaa, että kyseistä kohtaa koskevat perustelut ovat mitä ilmeisimmin jääneet esityksestä pois. Sen sijaan samantyyppinen säännös perusteluineen löytyy esityksen 5 §:n 3 momenttia koskevasta kohdasta.

Ehdotuksen 11 §:ssä säännellään teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen käsittelystä. Pykälän mukaan henkilötietoja olisi oikeus käsitellä myös automaattisessa kasvojentunnistuksessa rikosten ennalta estämiseen, selvittämiseen, paljastamiseen tai syyteharkintaan saattamiseen liittyvään toimenpiteeseen taikka pakkokeinojen käyttöön.

Keskusrikospoliisi katsoo, että henkilötietoja tulisi voida käsitellä automaattisessa kasvojentunnistuksessa myös muissa käyttötarkoituksissa, kuten niissä Tullille määrätyissä tehtävissä, joissa tarkoituksena on yleisen turvallisuuden ylläpitäminen. Keskusrikospoliisi on poliisin henkilötietolakia koskevassa lausunnossaan kiinnittänyt huomion siihen, että tunnistekuvien kuuden kuukauden säilytysaika on varsinkin rikostorjuntatarkoituksessa suoritettavassa käsittelyssä lyhyt. Tämä koskee myös Tullia ja kommentoitavana olevaa lakiehdotusta.

Ehdotetun lain 12 §:ssä on säädetty yhteensopivasta henkilötietojen käsittelystä. Keskusrikospoliisi pitää hyvänä, että yhteensopiva käsittely laajennetaan 1 momentin 1 kohdassa koskemaan kaikkien tullirikosten ennalta estämistä ja paljastamista. Keskusrikospoliisi toteaa, että poliisia koskien tulisi olla säädetty samankaltaisesti yhteensopivasta käsittelystä. Ehdotetussa poliisin henkilötietolaissa yhteensopiva käsittely on mm. rajattu koskemaan rikosten ennaltaestämisen ja paljastamisen osalta vain vankeusuhkaisiin rikoksiin.

Ehdotetun lain 12 §:n 2 momentin 9 kohdassa on säädetty, että Tulli voi käsitellä henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen silloin, kun se on tarpeen Tullin rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan käsittelytarkoitukset vastaisivat sisällöltään säännöksiä ylimääräisen tiedon käsittelystä. Keskusrikospoliisi katsoo kohdan olevan yleisluontoinen, joten sitä tulisi täsmentää yksityiskohtaisemmaksi ja tarkkarajaisemmaksi.

3 luku: Tietojensaantioikeudet

Ehdotetun lain 13 §:ssä säädetään Tullin oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Ehdotukseen on kirjattu, että Tullilla on oikeus saada matkustajatietoja sen estämättä, mitä säädetään matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetussa laissa.

Suomessa PNR-direktiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/681 matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten) tarkoittamana matkustajatietoyksikkönä on suunniteltu toimivan poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 5 §:n mukaisessa PTR-rikostiedustelurakenteessa muodostettu yksikkö. Keskusrikospoliisi pitää tavoiteltavana ja viranomaistoiminnan tehokkuutta edistävänä, että matkustajatietojen käsittely on keskitetty viranomaisessa mahdollisimman pitkälle yhteen toimintoon. Keskusrikospoliisi toteaa, että ehdotetun lain perusteluissa, esimerkiksi kansainväliset velvoitteet -kohdassa, käsiteltäisiin matkustajarekisteritietoja koskevaa sääntelyä, niin kuin Poliisin vastaavassa lakiehdotuksessa on tehty.

4 luku: Henkilötietojen luovuttaminen

Tietolähdetietojen käsittelystä on säännelty lakiehdotuksen 9 §:ssä. Keskusrikospoliisi pitää hyvänä, että säännös mahdollistaa myös

tietolähteen käytön ja valvonnan kannalta tarpeellisten lähteen antamien tietojen varmistuksia koskevien tietojen tallentamisen. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomion ehdotetun lain 17 §:ään, jonka perusteella Tulli ei saisi luovuttaa lakiehdotuksen 9 §:n mukaisia tietolähdetietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona muille viranomaisille. Kyseistä rajausta ei ole perusteltu esityksessä. Keskusrikospoliisi katsoo, että mahdollisen tietolähdetoiminnan koordinoimiseksi ja päällekkäisen käsittelyn välttämiseksi Tullin henkilötietolain tulee mahdollistaa tietolähdetietojen luovuttaminen myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona.

Keskusrikospoliisi huomauttaa myös, ettei samaan aikaan lausuntokierroksella olevassa rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa ole vastaava rajoitusta tietolähdetietojen osalta.

Keskusrikospoliisi toteaa, että lakiehdotuksen 18 § on jossain määrin vaikeaselkoinen. Lakiehdotus ei mahdollista, että Tulli luovuttaisi poliisille henkilötietoja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvän tehtävän hoitamiseksi. Keskusrikospoliisi esittää, että jatkovalmistelussa tämä asia huomioitaisiin.

5 luku: Henkilötietojen poistaminen ja arkistointi

Ehdotetussa 24 §:n 4 momentissa on säädetty rikosasiaan liittyvien henkilötietojen poistamisesta. Alle 15-vuotiaan tuntomerkitietojen osalta säädetään poliisin henkilötietolakiehdotukseen verrattua poikkeavasti. Lisäksi 7 momenttiin sisältyvä ajanjakso, jonka aikana tietojen tarpeellisuutta tulee arvioida, on mainitusta esityksestä poikkeava. Tullin osalta on esitetty, että tietoja tulisi arvioida viiden vuoden välein, kun poliisille vastaavaksi ajanjaksoksi on esitetty kolmea vuotta. Viranomaiskohtaisten henkilötietolakien yhdenmukaisuuden toteutumiseksi Keskusrikospoliisi katsoo, että jatkovalmistelussa tämä asia tulisi huomioida ja tehdä tarvittavat muutokset.

6 luku: Rekisteröidyn oikeudet

Ei lausuttavaa

7 luku: Erinäiset säännökset

Ei lausuttavaa

Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

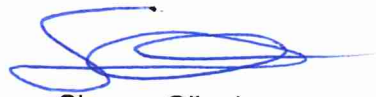
Keskusrikospoliisi katsoo, että PTR-rikostiedusteluysikköön määrätyllä tullimiehellä tulisi olla oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole tullimiehen käytettävissä. Rajavartiolaitoksen henkilötietolakia koskevassa ehdotuksessa kyseiseen pykälään on lisätty vastaava momentti rajavartiomiehiä koskien.

Keskusrikospoliisi esittää, että poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettuun lain 6 §:ään tehdään lisäys, jonka mukaan PTR-rikostiedusteluyksikköön työskentelemään määrätyllä virkamiehellä olisi oikeus yksikön tehtäviä hoitaessaan käsitellä kaikkia yksikön tehtävien hoitamiseen liittyviä ja hankittuja tietoja.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Rikostarkastaja

Simeon Oikarinen